

JESAJA

Inleiding deel 1

Jesaja's leven, historische context en de
opbouw van zijn profetische boek

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/jesaja/inleiding-deel-1

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Jesaja's roeping en koninklijke afkomst	3 min	4
2	Jesaja's gezin en profetische kindernamen	2 min	5
3	Jesaja onder de koningen van Juda	2 min	6
4	De marteldood van Jesaja	2 min	7
5	Jesaja als profeet van de Messias	2 min	8
6	Jesaja als geschiedschrijver	4 min	9
7	Jesaja als dichter en staatsman	3 min	11
8	Het uiteenvallen van Israëls koninkrijk	2 min	12
9	Israël en Juda als twee koninkrijken	2 min	13
10	De Assyrische dreiging in Jesaja's tijd	3 min	14
11	Het Syro-Efraïmitische bondgenootschap	3 min	15
12	Achaz vertrouwt op Assyrië	2 min	17
13	Sanheribs bedreiging van Jeruzalem	2 min	17
14	Politieke partijen en vertrouwen op God	5 min	18

15	Het Boek van Oordeel en van Troost	2 min	20
16	De eerste delen van het Boek van Oordeel	2 min	21
17	Oordelen over Israël en de heidenvolken	4 min	22
18	De overgang naar het nieuwe verbond	4 min	24
19	Het historische tussenspel met Hizkia	2 min	25
20	De driedeling van het Boek van Troost	3 min	26
21	Israël en de Messias als dienaren	3 min	28
22	Jesaja als microkosmos van de Bijbel	4 min	29
23	De strijd over Jesaja's auteurschap	4 min	31
	Om verder te lezen		32

1

Jesaja's roeping en koninklijke afkomst

Het is bijzonder boeiend om aan een studie van Jesaja te beginnen. Hij is de grootste van de schriftprofeten. Het is moeilijk om groter te zijn dan iemand als Jeremia, maar ik geloof dat de meesten het ermee eens zouden zijn dat Jesaja in meer opzichten groot is dan welke andere profeet ook.

Wat zijn identiteit betreft: hij was een inwoner van Jeruzalem en hij begon te profeteren in het jaar 740 voor Christus. Dat was het jaar waarin koning Uzzia stierf. In hoofdstuk 6 van Jesaja lezen we dat hij zegt:

In het jaar dat koning Uzzia stierf, zag ik de Heere zitten op een hoge en verheven troon, en de zomen van Zijn gewaad vulden de tempel.

JESAJA 6:1

Hij gaf Jesaja de opdracht om te prediken.

Daarvóór staan vijf hoofdstukken van Jesaja, en het is niet bekend hoe die zich chronologisch precies hiertoe verhouden. Het is mogelijk dat hij die hoofdstukken later schreef en dat ze vervolgens, toen het boek werd samengesteld, als een soort inleiding op het onderwerp vooraan zijn geplaatst. Het is ook mogelijk dat hij al het een en ander schreef voordat hij de Heere daadwerkelijk zag. Misschien had hij al enkele profetische openbaringen ontvangen voordat hij dit specifieke visioen kreeg, dat hij in hoofdstuk 6 beschrijft. Maar hoofdstuk 6 beschrijft wel hoe hij specifiek de opdracht kreeg om Gods woordvoerder voor Israël en Juda te zijn in een tijd van crisis. Daar zullen we zo meteen over spreken.

Hij was kennelijk van koninklijke afkomst, hoewel hij niet tot de rechtstreekse lijn van de koningen behoorde. Kennelijk was hij de kleinzoon van een koning. De naam van zijn vader wordt gegeven als Amoz. Volgens Josephus was Amoz de broer van koning

Amazia. Koning Amazia was dus de oom van Jesaja, en zijn grootvader zou dan natuurlijk eveneens een koning zijn geweest. Hij stamde dus uit een koninklijk geslacht en was waarschijnlijk een volle neef van koning Uzzia.

De dood van koning Uzzia was niet alleen een nationale tragedie, het verlies van de koning, maar ook een persoonlijke familietragedie. Het was zijn volle neef die stierf en in een tijd van crisis een plaats openliet in Juda. Dat zou op dat moment meer problemen hebben veroorzaakt dan misschien op een ander tijdstip het geval zou zijn geweest.

2

Jesaja's gezin en profetische kindernamen

De man was getrouwd. Het is interessant hoe vaak bij verschillende profeten melding wordt gemaakt van hun gehuwde staat. Jeremia trouwde niet; hem was gezegd dat hij dat niet moest doen. Ezechiël was getrouwd. Zijn vrouw stierf terwijl hij als profeet optrad. Hosea was getrouwd, en zijn huwelijk was heel belangrijk: het maakte deel uit van zijn boodschap. Jesaja was ook getrouwd. Bij Hosea maakte zijn vrouw in zekere zin deel uit van zijn boodschap. Bij Jesaja maakte zijn vrouw niet zozeer rechtstreeks deel uit van de boodschap, maar zijn kinderen wel.

Hij had twee zonen. De een heette Schear-Jaschub en de ander heette Maher-Schalal-Chas-Baz. Ik vond dat sommige van mijn hippievrienden hun kinderen vreemde namen gaven. Maandrappel Regenboog, of zoiets, is behoorlijk vreemd, maar zelfs dat is niet zo vreemd als Maher-Schalal-Chas-Baz. Maher-Schalal-Chas-Baz betekent: „Maak haast met de roof, spoed je met de buit.” Het spreekt duidelijk over een bepaalde invasie, een bepaalde militaire verovering, waarbij een vijand roof en buit meeneemt.

De naam Schear-Jaschub, de oudste zoon van Jesaja, betekent: „Een overblijfsel zal terugkeren”, of: „Het overblijfsel zal terugkeren.” Deze twee namen van zijn zonen vatten de twee aspecten van zijn boodschap samen. Zijn boodschap kondigde oordeel over en de verovering van Israël en Juda aan. Maar het was ook een boodschap

van hoop over een overblijfsel dat uiteindelijk gered zou worden. Zijn zonen droegen namen die zijn boodschap bleven uitdragen, waarschijnlijk zelfs nadat hij gestorven was.

3

Jesaja onder de koningen van Juda

Volgens de overlevering werd deze profeet door Manasse als martelaar gedood. Jesaja zegt dat hij tijdens de regeringsperioden van vier verschillende koningen profeteerde. In vers 1 van hoofdstuk 1 staat:

Het visioen van Jesaja, de zoon van Amoz, dat hij gezien heeft over Juda en Jeruzalem, in de dagen van Uzzia, Jotham, Achaz en Hizkia, koningen van Juda.

JESAJA 1:1

Dat is interessant, want hoofdstuk 6 speelde zich af in het jaar waarin Uzzia stierf. Ofwel vond het visioen plaats in het jaar waarin hij stierf, maar voordat hij daadwerkelijk stierf, ofwel waren er tijdens het leven van Uzzia, voordat dit visioen plaatsvond, al andere profetieën.

Koning Uzzia, zijn neef, was de eerste van de koningen tijdens wier regering hij profeteerde. Jotham, Achaz en Hizkia waren de anderen. Na Hizkia kwam Manasse, en volgens de overlevering doodde Manasse Jesaja. Hizkia, de vader van Manasse, was een heel goede en rechtvaardige koning. Maar zijn zoon Manasse was de slechtste koning die Juda ooit heeft gehad. Hij offerde werkelijk zijn eigen kinderen aan Molech en deed nog andere afschuwelijke dingen. Hij dwong in Juda heidense aanbidding af en vervolgde kennelijk de profeten.

De rabbijnen en Josephus vertellen ons dat Manasse Jesaja werkelijk doodde. Jesaja moet toen een zeer oude man zijn geweest, minstens in de zeventig. Hij was een man wiens bijdrage aan de veiligheid van het volk ongeëvenaard was. Door zijn raad aan koning Hizkia zorgde Jesaja er namelijk voor dat het volk honderd jaar langer bleef voortbestaan dan anders het geval zou zijn geweest.

Het leek een beetje op Jona, die veertig dagen vóór de geplande verwoesting van Ninevé naar die stad ging en de mensen ertoe bracht zich van hun zonden af te keren. Ninevé bleef daardoor nog honderd jaar bestaan. Jona's prediking in Ninevé spaarde dat volk, zodat het honderd jaar langer bleef bestaan dan anders het geval zou zijn geweest. De profetieën van Jesaja hebben, zoals we zullen zien, Juda nog ongeveer honderd jaar gespaard na het tijdstip waarop het anders in handen van de Assyriërs zou zijn gevallen. Hij leverde een enorme bijdrage aan het volk, maar Manasse had kennelijk geen enkel medeleven met hem.

4

De marteldood van Jesaja

Blijkbaar doodde Manasse hem vanwege Jesaja's godsdienstige opvattingen. Volgens de overlevering stopte hij Jesaja in een holle boomstam en zaagde die in tweeën. Zo werd hij dus in tweeën gezaagd. Er is geen Schriftgedeelte in het Oude Testament dat dit bevestigt. Het boek Hebreëen lijkt het echter wel te bevestigen. De schrijver van Hebreëen geeft in hoofdstuk 11 namelijk een overzicht van dingen die in de tijd van het Oude Testament zijn gebeurd. Daarbij richt hij zich voornamelijk op het geloof van personen die de geloofshelden van het Oude Testament zijn. Hij wijst erop hoe zwaar zij leden en hoe hun geloof hen daarin staande hield.

In Hebreëen 11 staat, vanaf vers 35:

Vrouwen hebben hun doden terug gekregen door opstanding uit de dood. Maar anderen zijn gefolterd en namen de aangeboden verlossing niet aan, opdat zij een betere opstanding verkrijgen zouden.

HEBREEËN 11:35

enzovoort.

Hij somt dus de verschillende manieren op waarop godvruchtige mensen in het Oude Testament hebben geleden. En een van de dingen die hij noemt, is dat zij in tweeën werden gezaagd. Er is maar één persoon uit het Oude Testament van wie zelfs maar wordt overgeleverd dat hij in tweeën werd gezaagd. Dat zou Jesaja zijn. Het lijkt er daarom op dat de schrijver van Hebreëen die overlevering als een werkelijk geval, als een waargebeurd verhaal beschouwde. Daarmee zouden we dus een bevestiging in het Nieuwe Testament hebben dat die overlevering waar is. Het lijkt er dus op dat Jesaja uiteindelijk als martelaar is gestorven.

5

Jesaja als profeet van de Messias

Hij was meer dan een profeet, hoewel hij de grootste van de schriftprofeten was. Dat was blijkbaar het oordeel van de schrijvers van het Nieuwe Testament. Zij citeerden Jesaja vaker dan alle andere profeten bij elkaar. Ze citeerden uit bijna alle profeten, en uit sommige vaak. Maar als je alle keren neemt dat de schrijvers van het Nieuwe Testament überhaupt de profeten citeerden, wordt Jesaja meer dan tweemaal zo vaak geciteerd als alle overige profeten bij elkaar. Het is duidelijk dat hij de profeet van de Messias is. Meer dan enige andere profeet is hij de profeet van het Nieuwe Testament.

Er is maar één boek van het Oude Testament dat de schrijvers van het Nieuwe Testament vaker citeren, en dat is het boek Psalmen. Eigenlijk bevat het boek Psalmen meer profetisch materiaal over de Messias dan welke profeet ook. De schrijvers van het Nieuwe Testament citeerden Psalmen het vaakst en Jesaja daarna. Degene die op de derde plaats kwam, volgde op zeer grote afstand van Jesaja, omdat zijn profetieën zo direct van toepassing waren op de boodschap van het Nieuwe Testament.

Ook dat zou ons iets moeten zeggen. We stonden stil bij de vraag of de messiaanse profetieën in de toekomst vervuld zullen worden, of in de huidige tijd. Zoveel dingen die Jesaja heeft gezegd, worden in het Nieuwe Testament aangehaald als voorzeggingen van de boodschap van het Nieuwe Testament. Dat feit wijst er natuurlijk op dat de profetieën van Jesaja voor een zeer groot deel, zo niet volledig, in de tijd van het Nieuwe Testament zijn vervuld.

6

Jesaja als geschiedschrijver

Behalve profeet was hij ook geschiedschrijver. Geschiedschrijver zijn vereist weer andere vaardigheden en is een ander vakgebied. Een geschiedschrijver moet onderzoek doen, moet verhalen aan de hand van verschillende bronnen verifiëren, moet ze ordenen en moet beslissingen nemen over wat hij wel en niet opneemt. Geschiedschrijver zijn is niet zo gemakkelijk als iemand misschien denkt wanneer hij het nooit heeft gedaan. Je moet werkelijk beslissen: „Welke lijnen in de geschiedenis ga ik volgen?” Want er zijn miljoenen lijnen in de geschiedenis die ik zou kunnen volgen. De meeste daarvan moet ik weglaten. Wat zal de boodschap zijn? Welk materiaal moet ik opnemen dat bijdraagt aan de overkoepelende lijn die ik behandel? Geschiedschrijver zijn is een vak op zich.

Jesaja schreef een aantal historische boeken. Om te beginnen schreef hij zelfs in dit boek vier historische hoofdstukken. De hoofdstukken 36, 37, 38 en 39 van Jesaja vormen een historisch verslag. Het verslag daar volgt bepaalde hoofdstukken in 2 Koningen en 2 Kronieken zelfs bijna woordelijk. Het is een stuk geschiedenis dat driemaal in de Bijbel voorkomt: eenmaal in Koningen, eenmaal in Kronieken en eenmaal in Jesaja.

Jesaja kan daarvan de oorspronkelijke bron zijn, aangezien het over hem en zijn tijd gaat. Het gaat over Hizkia, die een tijdgenoot van Jesaja was. Het is mogelijk dat de boeken Koningen en Kronieken dat deel van hun materiaal uit Jesaja hebben overgenomen als hun oorspronkelijke bron. We weten wel dat de schrijvers van die boeken andere geschriften van Jesaja kenden en die ongetwijfeld hebben gebruikt.

In 2 Kronieken, hoofdstuk 26, wordt verwezen naar andere werken van Jesaja die wij niet hebben. Die werken zijn verloren gegaan. Ze zijn niet meer voor ons beschikbaar. Maar we weten dat hij ze heeft geschreven en dat iemand ze had gelezen. Want 2 Kronieken, dat aanzienlijk later dan de tijd van Jesaja werd geschreven, zegt in hoofdstuk 26, vers 22:

Het overige nu van de geschiedenis van Uzzia, van het begin tot het einde, heeft de profeet Jesaja, de zoon van Amoz, beschreven.

2 KRONIEKEN 26:22

In ons boek Jesaja vinden we geen van de daden van Uzzia die door Jesaja zijn beschreven. Het gaat dus duidelijk om een ander boek. Het boek dat wij Jesaja noemen, bevat geen van de daden van Uzzia. Toch heeft hij blijkbaar een volledige en uitvoerige geschiedenis van de daden van koning Uzzia geschreven. Dat is een geschrift dat sindsdien verloren is gegaan.

Evenzo staat er in 2 Kronieken, hoofdstuk 32, vers 32:

Het overige nu van de geschiedenis van Hizkia en zijn gunstbewijzen, zie, die zijn beschreven in het visioen van de profeet Jesaja, de zoon van Amoz, en in het boek van de koningen van Juda en Israël.

2 KRONIEKEN 32:32

Het boek van de koningen van Juda en Israël is niet door Jesaja geschreven. Maar blijkbaar was er een boek. Zoals er een was over de regering van Uzzia, zo was er ook een over de regering van Hizkia, waarin al zijn daden stonden. De vier hoofdstukken in het boek Jesaja, hoofdstuk 36 tot en met 39, gaan over koning Hizkia. Maar dat kan haast niet zijn waar hier naar verwezen wordt, want die hoofdstukken bevatten niet alle daden van Hizkia, maar slechts enkele dingen. Er moet dus meer materiaal over

Hizkia zijn geweest dat Jesaja heeft geschreven. Het is zelfs mogelijk dat de hoofdstukken in Jesaja over Hizkia ontleend zijn aan, of overgenomen zijn uit, een groter werk dat hij over Hizkia had geschreven.

Maar het punt is dat hij blijkbaar de geschiedenissen en biografieën heeft geschreven van ten minste twee koningen die zijn tijdgenoten waren. Hij was dus een man van de letteren, een schrijver, een geschiedschrijver, echt een geleerde. Het zijn geleerden die geschiedenis schrijven. Hij was dus zowel een geïnspireerde profeet als een geleerde, een schrijver en een geschiedschrijver.

7

Jesaja als dichter en staatsman

Daarnaast had hij een artistieke kant. Hij was dichter. Hij profeteerde niet alleen en schreef niet alleen geschiedenis; hij schreef ook poëzie, heel veel zelfs. Het grootste deel van het boek Jesaja is in poëzie geschreven. Het grootste deel van zijn profetie is poëzie. Geleerden zijn van oordeel dat Jesaja de meest verfijnde en diepzinnige poëzie van alle profeten bevat.

Zelf ben ik niet geschoold in poëzie. Ik heb nooit veel poëzie bestudeerd. Ik weet een klein beetje van enkele Engelse en Amerikaanse gedichten. Ik weet gewoon niet zo veel over poëzie in het algemeen. Ik zou niet degene zijn om de waarde van Jesaja's werk als poëzie te beoordelen. Maar het is majestueus. Het is schitterend. Het is meeslepend. En omdat poëzie geacht wordt zulke emoties en indrukken op te roepen, lijkt hij daarin doeltreffend te zijn. Dat is zo, hoewel je als Amerikaanse lezer bij het lezen van Jesaja een heel vreemde soort poëzie leest, die niet lijkt op westerse poëzie. Maar toch heeft ze dat vermogen om te inspireren en mee te slepen. Hij is een groot dichter. Sommigen vinden zijn poëzie beter dan die van Milton, Homerus en Shakespeare, vanzelfsprekend klassieke Griekse en Engelse dichters.

Hij was ook nog iets anders. Hij droeg nog een andere pet. Hij was politiek adviseur. Hij was staatsman. Hij was natuurlijk enigszins in de verte met de koninklijke familie verbonden, als neef van de koning, maar hij had toegang tot hen. Hij kon naar de

koning toe gaan wanneer hij maar wilde. Hij kon koning Achaz gaan opzoeken en met hem praten, of koning Hizkia gaan bezoeken.

Ik denk dat het vroeger iets gemakkelijker was om persoonlijk met koningen in contact te komen dan tegenwoordig. Je zou vandaag nooit bij de president binnenkomen, tenzij je tot zijn staf of zijn familie behoorde. Het lijkt erop dat in Bijbelse tijden een gewoon mens met een klacht naar de koning kon gaan en die aan hem kon voorleggen. Maar Jesaja had ook toegang omdat hij deel uitmaakte van de familie van de koningen.

Hij was raadsman van vier van de koningen, en hij zou terecht de voornaamste burger van Jeruzalem genoemd kunnen worden. Want hij was, nogmaals, een geleerde, een profeet, een man van de letteren, een dichter, en hij had koninklijke familiebanden, en hij gaf politiek advies aan de koningen. De man was dus een soort renaissance-mens en anders dan iedere andere schrijver in de Bijbel. Waarschijnlijk komt Mozes er het dichtst bij wat betreft het grote aantal petten dat hij droeg. Mozes was een militair leider, een wetgever, een dichter — hij schreef ook liederen enzovoort — en een geschiedschrijver. Mozes en Jesaja zijn daarom waarschijnlijk de briljantste en veelzijdigste schrijvers van het Oude Testament, hoewel er ook anderen waren die over grote bekwaamheden beschikten.

8

Het uiteenvallen van Israëls koninkrijk

Om de profetie van Jesaja te begrijpen, moet je de politieke situatie in Jesaja's tijd begrijpen. Als hij in 740 voor Christus begon te profeteren, betekent dit dat het volk Israël ongeveer tweehonderd jaar eerder in tweeën was gesplitst. Saul en David hadden geregeerd over één verenigd koninkrijk dat uit twaalf stammen bestond. Deze stammen waren in de tijd van Jozua geografisch over het land Israël verdeeld, en ze hadden elk hun eigen stamgebied. Ze waren ook trouw aan hun eigen stam, maar onder Saul en onder David vormden ze één volk.

Maar toen David stierf, mishaagde zijn zoon Salomo de Heere. Tijdens de regering van Salomo bleef het volk één geheel, maar het begon wel enigszins uiteen te vallen. Er begonnen problemen te ontstaan en vijanden begonnen aan te vallen en gebieden terug te nemen die David had veroverd. Nu namen ze die terug van Salomo, de zoon van David.

Salomo mishaagde God, en God vertelde hem dat Hij tien van de twaalf stammen van hem zou afnemen. Dat zou niet tijdens zijn eigen leven gebeuren, maar tijdens het leven van zijn zoon Rehabeam. Hij zou Juda overlaten, de stam waartoe Salomo zelf behoorde, evenals de kleine stam Benjamin, die er geografisch naast lag, en de overige stammen aan iemand anders geven.

Dat gebeurde in de tijd van Rehabeam, de zoon van Salomo, rond het jaar 940 voor Christus of daaromtrent, ergens in die algemene periode, ongeveer tweehonderd jaar vóór Jesaja's tijd. Het volk splitste zich. De tien stammen in het noorden scheidden zich af van het verenigde koninkrijk en stelden hun eigen koning aan, met hun eigen hoofdstad en hun eigen godsdienstige stelsel. De twee stammen in het zuiden, Juda en Benjamin, bleven onder het huis van David, dat wil zeggen, onder de koningen uit Davids geslachtslijn, totdat — nou ja, eigenlijk voor altijd.

9

Israël en Juda als twee koninkrijken

En zo waren er twee koninkrijken: een noordelijk koninkrijk, dat uit tien stammen bestond, en een zuidelijk koninkrijk, dat uit twee stammen bestond. Het zuidelijke koninkrijk bleef trouw aan het huis van David en hield langer stand. Het had ook de tempel, die in Jeruzalem stond, de hoofdstad van Juda. Daarom was de aanbidding van Jahweh daar, in het zuidelijke koninkrijk, geconcentreerd. Het noordelijke koninkrijk, dat aanvankelijk onder leiding van Jerobeam stond, verviel tot afgoderij. Dat kwam deels doordat Jerobeam bang was dat zijn burgers in het noorden naar Jeruzalem zouden gaan om Jahweh te aanbidden, heimwee zouden krijgen en zouden zeggen: “We zouden weer deel moeten uitmaken van dat hele geheel.” Dan zou hij zijn

tien stammen weer kwijtraken aan het huis van David. Daarom richtte hij alternatieve, rivaliserende heiligdommen op, één in Bethel en één in Dan, waar een gouden kalf werd neergezet. Hij zei: “Hier moeten jullie aanbidden.”

Het noordelijke koninkrijk begon dus met afgoderij en ging door met afgoderij. Het veranderde nooit. God stuurde hun profeten, maar ze luisterden nooit naar de profeten. Alle koningen van het noordelijke koninkrijk waren slecht. Voordat het koninkrijk in 722 voor Christus ten val kwam, waren het er negentien: negentien slechte koningen. Uiteindelijk werden ze in 722 voor Christus door Assyrië veroverd, en dat was het einde van het noordelijke koninkrijk.

Dat noordelijke koninkrijk werd tijdens zijn bestaan Israël genoemd, in tegenstelling tot het zuidelijke koninkrijk, dat Juda werd genoemd. Het noordelijke koninkrijk werd soms ook Efraïm genoemd. Daarom zul je merken dat Efraïm soms in het Oude Testament wordt genoemd. Dat is eenvoudigweg een andere aanduiding voor Israël. Efraïm was de grootste stam in het noorden, net zoals Juda de grotere stam in het zuiden was. Het zuidelijke koninkrijk werd dus genoemd naar de grotere stam, Juda. Het noordelijke koninkrijk kreeg soms de bijnaam van zijn grootste stam, Efraïm. Israël en Efraïm zijn in de Profeten en in het Oude Testament dus onderling verwisselbare termen, en zij vormden het koninkrijk in het noorden.

10

De Assyrische dreiging in Jesaja's tijd

De reden om dit allemaal te behandelen, is dat in de tijd van Jesaja beide koninkrijken bestonden. Het noordelijke koninkrijk kwam echter ook tijdens Jesaja's leven ten val, iets voor het midden van zijn bediening. Maar hij profeteerde zowel vóór als na de val van het noordelijke koninkrijk.

In de eerste gedeelten van het boek Jesaja deed zich tijdens de regering van Achaz een crisis voor. Achaz was de derde van de koningen onder wier regering Jesaja profeteerde. Hij profeteerde tijdens de regeringen van Uzzia, Jotham, Achaz en

Hizkia. De derde van deze koningen was geen goede koning. Uzzia was een goede koning, en Hizkia was een goede koning. Jotham was nogal onopvallend, en Achaz was niet goed.

In de tijd van Achaz ontstond er een dreiging voor alle landen in het Midden-Oosten, en dat was de dreiging van Assyrië. Je moet oppassen dat je Assyrië niet met Syrië verwart. In de New King James Bible wordt het woord Syria zelfs consequent gebruikt. Ik denk dat moderne geleerden de voorkeur zouden geven aan de naam Aram. Daarvan is de naam Aramees afgeleid, de benaming voor de taal die Jezus sprak.

Aram was de naam van het volk dat wij later Syrië zijn gaan noemen. Wanneer de King James en de New King James Version in het Oude Testament het woord Syria gebruiken, is dat waarschijnlijk een anachronisme. Dat wil zeggen dat ze dat land een naam geven die het destijds niet droeg. In die tijd noemden ze het Aram, maar in de Bijbel heet het Syrië. Verwar Syrië niet met Assyrië.

Syrië, of Aram, was een heel klein land, ongeveer even groot als Israël of Juda. Dit waren kleine landen in het Midden-Oosten. Assyrië was echter een groot rijk dat de regio binnentrok, ongeveer zoals Babylon dat later deed. Het veroverde de verschillende landen een voor een, lijfde ze in en verplichtte ze tot het betalen van schatting.

De Assyriërs waren geen erg vriendelijke veroveraars. Ze waren in feite afschuwelijk. Ze vilden mensen levend. Ze verkrachtten de vrouwen. Ze sloegen haken door de neus van de overlevenden en sleepten hen weg in gevangenschap. Ze spietsten mensen. De Assyriërs waren een afschuwelijk, afschuwelijk volk. Wanneer de Assyriërs jouw land bedreigden, wilde je echt niet verliezen. Je wilde winnen.

11

Het Syro-Efraïmitische bondgenootschap

In de tijd van Achaz voelde Syrië, of Aram, dat aan het noordelijke koninkrijk Israël grensde, zich bedreigd door de agressie van Assyrië. Het besepte dat het niet tegen Assyrië opgewassen was. Het zou dus slechts een kwestie van tijd zijn voordat ook Syrië, net als andere volken, bezweek voor de Assyrische expansie. Syrië bedacht

daarom een plan om zich bij anderen in het gebied aan te sluiten en een soort verbond in het Midden-Oosten te vormen, om de Assyrische expansie in die richting tegen te houden.

Ze kregen Israël zover om mee te doen. Het noordelijke koninkrijk Israël en Syrië raakten erbij betrokken. Hoewel de Bijbel daar niet op ingaat, opperen historici dat sommige Filistijnen ook meededen. Misschien staan daar enkele toespelingen op in Jesaja, in sommige profetieën tegen Filistea. Er waren andere kleine landen in het gebied die zich aaneensloten, en ze probeerden Juda zover te krijgen zich bij hen aan te sluiten.

Achaz was de koning van Juda. Hij was geen goede koning, maar hij voelde er niets voor om zich bij hun verbond tegen Assyrië aan te sluiten. Er wordt ons niet verteld waarom. Je zou je echter waarschijnlijk kunnen voorstellen dat hij meende dat dit Assyrië alleen maar kwaad zou maken. Hij dacht waarschijnlijk dat zelfs de gezamenlijke strijdkrachten van al deze kleine landen Assyrië niet konden tegenhouden. Ze zouden alleen maar de vijandigheid van Assyrië opwekken door er een verbond tegen te vormen dat geen stand zou kunnen houden. Dan zouden ze een haak door hun neus krijgen en in gevangenschap worden weggesleept.

Dus in de beginjaren van Jesaja bestond er dit Syro-Efraïmitische bondgenootschap, dat wil zeggen een bondgenootschap van Syrië en Israël, dat wilde dat Juda zich erbij aansloot. Jesaja drong er bij koning Achaz op aan zich niet aan te sluiten. Daarom bood Achaz weerstand, maar niet alleen vanwege Jesaja. Ik denk dat Achaz zijn eigen redenen had, want hij was niet zo'n goed mens dat hij naar de profeten luisterde. Maar hij en Jesaja waren het er allebei over eens dat Juda zich niet moest aansluiten. Daarom besloten Israël en Syrië tegen Juda ten strijde te trekken, Juda te veroveren en Achaz te vervangen door een koning van hun eigen keuze. Dat zou natuurlijk de Davidische dynastie onderbreken. God had beloofd dat het nageslacht van David voortdurend op de troon in Jeruzalem zou zitten. Achaz stamde van David af, maar welke koning de Syriërs of Israël ook in zijn plaats zouden aanstellen, die zou niet van David afstammen. Dat zou de Davidische troonopvolging onderbreken. God stond hierin niet aan de kant van Israël en Syrië. Hij stond aan de kant van Juda. Daarom raadde Jesaja Achaz aan weerstand te bieden aan de druk om zich bij dat bondgenootschap aan te sluiten.

12

Achaz vertrouwt op Assyrië

Uiteindelijk bood Achaz inderdaad weerstand aan die druk, maar niet op de manier die Jesaja had gezegd. Jesaja wilde dat hij op de Heere vertrouwde. In plaats daarvan vertrouwde Achaz op Assyrië. Hij betaalde Assyrië zelfs om zijn vijanden aan te vallen en hem uit de problemen te helpen. Achaz verbond zich dus met Assyrië tegen die andere volken en vertrouwde niet op de Heere. Jesaja zei dat dit slecht voor hem zou aflopen. Dat was een van de crises waarin Jesaja schreef, en we zien dat er in Jesaja 7 op een deel van die geschiedenis wordt gezinspeeld. De raad die Jesaja daar aan koning Achaz geeft, staat in die context.

In die tijd heette de koning van Israël Pekah en de koning van Syrië Rezin. Zij worden in Jesaja 7 genoemd, wanneer Jesaja Achaz raad geeft. In 732 voor Christus, slechts drie jaar later, werd Syrië, of Aram, door Assyrië verpletterd. Pekah, de koning van Israël, werd in hetzelfde jaar vermoord en Achaz kocht Assyrië met geld af. Zo liep die crisis af.

Israël werd in 722 voor Christus door Assyrië verslagen. Dat was tien jaar later, tien jaar na deze crisis waarmee Achaz werd geconfronteerd en nadat Pekah was vermoord. Het koninkrijk in het noorden viel in 722 voor Christus in handen van Assyrië. Tiglath-Pileser was de Assyrische generaal en koning die het veroverde.

13

Sanheribs bedreiging van Jeruzalem

Later, in 701 voor Christus, eenentwintig jaar later, bedreigde Sanherib, een andere Assyrische koning, Juda, toen Hizkia daar koning was. Dat vormt de historische achtergrond van veel van de latere profetieën in het eerste deel van het boek Jesaja. Het is de achtergrond van de hoofdstukken 36, 37, 38 en 39, het historische gedeelte van Jesaja. Dit was de tijd waarin Sanherib zijn generaal Rabsaké stuurde om Jeruzalem te bedreigen. Jesaja raadde Hizkia aan op de Heere te vertrouwen, net zoals hij Achaz eerder in een andere crisis had aangeraden.

Achaz had niet op de Heere vertrouwd en dat liep slecht voor hem af. Maar Hizkia besloot op de Heere te vertrouwen. Hoewel er tienduizenden Assyrische soldaten rondom Jeruzalem gelegd waren, stuurde God vanwege Hizkia's geloof in Hem op een nacht een engel. Die doodde 185.000 van de Assyrische soldaten terwijl ze sliepen. Dat is niet erg sportief, hè? Hij had het moeten doen terwijl ze wakker waren. Maar ze hadden daar niet moeten zijn. Dus God vernietigde de overgrote meerderheid van de Assyrische legers en daarmee kwam er een einde aan het beleg. De overlevenden trokken zich terug en kwamen niet meer terug.

In de tijd van Hizkia, en dit is belangrijk bij sommige profetieën van Jesaja, vormde Assyrië een grote bedreiging voor Jeruzalem. Dat was toen Assyrië dreigde, voordat de engel 185.000 soldaten doodde. Assyrië had twintig jaar eerder het noordelijke koninkrijk en al het andere in de omgeving al vernietigd, en alleen Juda hield nog stand. In feite waren de meeste steden van Juda verwoest en platgebrand. Alleen Jeruzalem hield nog stand en werd door God gered.

14

Politieke partijen en vertrouwen op God

Voordat God Jeruzalem redde, waren er in Jeruzalem verschillende politieke partijen die de koning van advies dienden. Er was een pro-Assyrische partij die adviseerde zich aan Assyrië over te geven. Ze vonden dat Juda zich met Assyrië moest verbinden, in plaats van te vechten, weerstand te bieden en te proberen zijn soevereiniteit te behouden. Ze moesten het eenvoudigweg opgeven en zichzelf een bloedbad besparen. Ze moesten zich aan Assyrië overgeven. Er waren mensen die dat standpunt innamen. Achaz had voor die aanpak gekozen. Achaz had Assyrië afgekocht. Wij noemen dat de pro-Assyrische partij.

Dan was er een partij met een zeer sterke invloed die wij de pro-Egyptische partij zouden noemen. Dit waren mensen die zich niet aan Assyrië wilden overgeven, maar die wisten dat Jeruzalem op eigen militaire kracht geen stand kon houden tegen Assyrië. Daarom dachten ze: 'We hebben een machtige bondgenoot nodig,achtiger dan Israël, Syrië of de Filistijnen. We hebben een grote, machtige bondgenoot nodig.' Direct ten zuiden van hen lag Egypte, een zeer groot land. Egypte was ooit een zeer

machtig land geweest, al was het in de tijd van Jesaja niet meer zo machtig als vroeger. Maar er was een pro-Egyptische partij die wilde dat Hizkia boodschappers en geschenken naar Egypte stuurde om legers te kopen, huurlingen uit Egypte, die hen tegen Assyrië moesten komen helpen.

Dan was er nog de partij die voor Jahweh was. Dat was de partij van Jesaja. Hij was waarschijnlijk het hoofd van die partij en hij zei: ‘Nee, vertrouw niet op Assyrië. Vertrouw niet op Egypte. Geen van beide is een veilige keuze, en geen van beide is in overeenstemming met de verplichtingen van Israël. Wij hebben een God. God is onze Koning. God kan ons verlossen. Hij is machtiger dan Egypte en Assyrië samen. In feite zijn alle volken in Zijn ogen als een druppel aan een emmer en als fijn stof op de weegschaal. Ze worden als niets gerekend,’ zei Jesaja. Die invloed ten gunste van Jahweh, daar draaide het bij Jesaja helemaal om. In veel hoofdstukken schrijft Jesaja over een situatie waarin de ene groep koning Hizkia onder druk zet om op Assyrië te vertrouwen en een andere groep hem aanspoort op Egypte te vertrouwen. Jesaja schrijft: ‘Nee, dat moet je niet doen.’ Hij zegt:

Wee hun die afdalen naar Egypte om hulp, die steunen op paarden, vertrouwen op strijdwagens, omdat er zoveel zijn, op ruiters, omdat die zeer machtig zijn, maar die geen acht slaan op de Heilige van Israël en de HEERE niet zoeken.

JESAJA 31:1

en:

Wee de opstandige kinderen, spreekt de HEERE, om een plan te maken, maar niet van Mij uit; om een verdrag te sluiten, maar niet vanuit Mijn Geest; het is om zonde op zonde te hopen.

JESAJA 30:1

Kort gezegd gaat Jesaja's boodschap een groot deel van de tijd over die situatie. Hizkia probeert te kiezen tussen verschillende mogelijkheden in een crisis waarin Assyrië dreigt. Uiteindelijk volgde Hizkia het plan van Jesaja en vertrouwde hij op God, en dat

leidde inderdaad tot verlossing.

Dat is de historische context. De Assyrische dreiging bestond gedurende het hele leven van Jesaja. Hij leefde niet in het latere Babylonische tijdperk. Na Assyrië vormden de Babyloniërs een vergelijkbare bedreiging. Jeremia leefde in die tijd, net als enkele andere profeten. Jeremia leefde ongeveer honderd jaar later dan Jesaja. Jeremia sprak over een andere vijand, een andere dreiging. Het was een tijd waarin God Israël niet verlost. In dit geval leverde Hij hen over aan de Babyloniërs. Maar door de raad van Jesaja werd Israël, of Juda, daadwerkelijk verlost van de dreiging van zijn tijd.

Het is duidelijk dat als Hizkia op Egypte of Assyrië had vertrouwd, hij volgens Jesaja zou verliezen en Juda vernietigd zou worden. De enige weg tot behoud was op Jahweh te vertrouwen. Doordat Jesaja Hizkia ertoe aanspoorde en hem ervan overtuigde dit te doen, bleef het volk nog honderd jaar bestaan, tot de tijd van Jeremia, toen het door Babylon werd veroverd.

15

Het Boek van Oordeel en van Troost

Dat is de historische context. Nu wil ik het hebben over de indeling van het boek. Er is een heel duidelijke en natuurlijke scheiding tussen hoofdstuk 39 en hoofdstuk 40. Het is niet de enige indeling, maar wel de belangrijkste. De hoofdstukken 1 tot en met 39 vormen het eerste deel van het boek. De hoofdstukken 40 tot en met 66 vormen het tweede deel. Deze scheiding is zo scherp en duidelijk dat er de afgelopen honderdvijftig jaar kritische geleerden zijn geweest die zeiden dat deze delen door verschillende mannen geschreven waren. Zo verschillend zijn die twee gedeelten, en de verschillen zijn gemakkelijk te herkennen. We zullen daar zo meteen over spreken, maar dit is de belangrijkste indeling.

Het onderwerp van de eerste 39 hoofdstukken is voornamelijk het oordeel. Daarom worden de hoofdstukken 1 tot en met 39 van Jesaja soms het Boek van het Oordeel genoemd. We zouden het die bijnaam kunnen geven wanneer we erover spreken: het

Boek van het Oordeel. De laatste 27 hoofdstukken, hoofdstuk 40 tot en met 66, worden soms het Boek van de Troost genoemd. Hoofdstuk 40 begint daadwerkelijk met de woorden:

Troost, troost Mijn volk, zal uw God zeggen,

JESAJA 40:1

Het is een boek over behoud en troost. Commentatoren noemen de eerste 39 hoofdstukken heel vaak het Boek van het Oordeel en de laatste 27 hoofdstukken het Boek van de Troost.

We zullen deze twee delen zo meteen uitvoeriger bespreken, maar ik wil ze verder onderverdelen. Wanneer je met een boek zo groot als Jesaja te maken hebt, is het onhandelbaar en moeilijk om het in je hoofd te overzien. Het boek Jesaja helemaal doorlezen is een flinke klus. Zelfs nadat je het hebt doorgelezen, lijkt het alle kanten op te gaan als iemand vraagt: ‘Waar ging dat over?’ Dat komt doordat er zoveel in staat. Maar wanneer zo’n groot boek in natuurlijke delen kan worden verdeeld, is het veel gemakkelijker om het geheel onder de knie te krijgen. Je begrijpt dan dat het ene deel over het ene onderwerp gaat en een ander deel over iets anders. Daarom wil ik je, voordat we de tekst zelf daadwerkelijk gaan bestuderen, de natuurlijke indeling laten zien.

16

De eerste delen van het Boek van Oordeel

Ik noemde de belangrijkste indeling al: het Boek van het Oordeel en het Boek van de Troost. Het Boek van het Oordeel zelf valt uiteen in zeven gedeelten, die beslist niet allemaal even lang zijn, maar het zijn wel zeven afzonderlijke gedeelten. Het Boek van de Troost daarentegen valt uiteen in drie gedeelten van gelijke lengte. Maar laten we eerst spreken over de zeven onderdelen van het eerste deel.

De hoofdstukken 1 tot en met 39, het Boek van het Oordeel, hebben zeven onderdelen. Die zijn niet volkomen kunstmatig, al moeten we bedenken dat de hoofdstukindeling niet geïnspireerd was. De hoofdstukindeling werd eeuwen nadat de Bijbel geschreven

was aan de Bijbel toegevoegd. Er kunnen dus op ten minste één plaats, zo niet op meer plaatsen, fouten zijn gemaakt. Er zijn plaatsen waar de hoofdstukindeling niet erg goed gekozen is. Hoewel de hoofdstukindeling niet geïnspireerd is, zijn er duidelijke natuurlijke scheidingen in het materiaal.

Ik ga deze onderdelen eenvoudige namen geven. De hoofdstukken 1 tot en met 6 bevatten profetieën tegen Jesaja's eigen volk, Jeruzalem en Juda. Dit gedeelte eindigt met de beschrijving van hoe God hem riep in het jaar waarin koning Uzzia stierf. Of die roeping plaatsvond voordat de profetieën werden uitgesproken en hij haar pas aan het einde vermeldt, of dat zij chronologisch op dat moment plaatsvond, weten we niet. Maar die profetieën richten zich op Jeruzalem en Juda en op het oordeel dat over hen komt. De hoofdstukken 1 tot en met 6 gaan dus over het oordeel over Jeruzalem.

17

Oordelen over Israël en de heidenvolken

De hoofdstukken 7 tot en met 12, opnieuw zes hoofdstukken, gaan over het oordeel over het noordelijke koninkrijk Israël. Ze gaan natuurlijk over de Assyriërs die komen en het noordelijke koninkrijk vernietigen. Dan zijn er elf hoofdstukken, hoofdstuk 13 tot en met 23, die samen weer een ander gedeelte vormen. Die kun je het beste de lasten noemen, omdat ze bijna allemaal beginnen met:

De last over Babel, die Jesaja, de zoon van Amoz, gezien heeft.

JESAJA 13:1

de last over Filistea, de last tegen Moab, de last tegen Egypte. Lasten. Het woord 'last' wordt in sommige moderne vertalingen vertaald met 'godsspraak'. Als je de King James of de New King James gebruikt, staat er 'burden'. In een moderne vertaling staat misschien het woord 'oracle'. Het betekent gewoon een profetische boodschap. Maar het is interessant dat in het Hebreeuws inderdaad het woord 'last' wordt gebruikt. Het is het gewone woord voor het dragen van een vracht. Het suggereert

ofwel dat het een zware vracht is, een verpletterende last die God over deze volken gaat brengen, of het kan verwijzen naar de bezwaarde toestand van het hart van de profeet zelf.

Jesaja is niet de enige die het woord 'last' op deze manier gebruikt. Je kunt dit zo begrijpen dat God aan de profeet openbaart wat er gaat gebeuren, en dat het zo afschuwelijk is dat zijn hart erdoor bezwaard wordt. Dit is de last die hij van zich aflegt, deze last van het profetische besef van wat er met deze mensen gaat gebeuren. De precieze reden waarom het woord 'last' in zo'n verband wordt gebruikt, is niet bekend, althans niet bij mij. Daarom heb ik enkele mogelijkheden geopperd, maar ik weet het niet. Het is echter een feit dat sommige profetische godsspraken lasten worden genoemd, en een groot gedeelte van Jesaja, hoofdstuk 13 tot en met 23, bestaat uit de lasten.

Ze zijn allemaal gericht tegen heidense volken, met uitzondering van hoofdstuk 22, dat over Juda gaat. Dit is interessant, omdat dit een blok tekst tegen heidense volken is. Trouwens, Jeremia heeft ook zo'n blok tekst tegen heidense volken. Volgens mij zijn het in Jeremia hoofdstuk 46 tot en met 51, als ik me niet vergis. Ezechiël heeft ook zo'n gedeelte in een bepaald deel van het boek, volgens mij ongeveer hoofdstuk 27 tot en met 32. Misschien heb ik het mis, maar volgens mij zijn dat de hoofdstukken in Ezechiël. Deze profeten, die feitelijk tot Israël profeteren, hebben gedeelten in hun boeken met een profetie tegen dit volk, dat volk en weer een ander volk. Het gaat om andere volken die feitelijk de vijanden van Israël zijn.

Naar alle waarschijnlijkheid stuurden deze profeten hun boeken niet naar die volken en gingen ze ook niet naar die volken toe om ervoor te zorgen dat die volken ze zouden horen. Naar alle waarschijnlijkheid zijn de profetieën alleen bedoeld om uitwerking te hebben op Joodse luisteraars, zodat zij bemoedigd zouden worden wanneer ze hoorden dat God ook hun vijanden zou oordelen. Maar ze worden uitgesproken alsof ze tot de volken zelf gericht zijn. Hoe dan ook, dat is het derde gedeelte, de derde onderverdeling van het eerste deel van het boek: de lasten tegen de volken, hoofdstuk 13 tot en met 23.

18

De overgang naar het nieuwe verbond

Dan is er een gedeelte dat ik de grote overgang zou noemen. Daarmee bedoel ik de overgang van de oude orde naar de nieuwe. Jesaja spreekt hier meer over dan de meeste profeten, maar veel profeten spreken erover. God voorzegt een tijd waarin het Messiaanse tijdperk zou aanbreken, maar dat zou ten koste gaan van het tijdperk waarin de Joden toen leefden. Dat wil zeggen: de orde van het oude verbond zou worden vernietigd en er zou een orde van het nieuwe verbond komen. Jesaja gebruikt de term 'nieuwe verbond' niet. Jeremia geeft ons die terminologie in Jeremia 31. Maar over dit nieuwe verbond wordt in Jesaja gesproken. Soms noemt hij het een eeuwig verbond, en er zijn nog andere termen voor. Maar er is een nieuw verbond dat God door de Messias met Zijn volk zou sluiten. Om dat te doen, zou Hij oordeel moeten brengen over de mensen van de orde van het oude verbond.

Historisch gezien gebeurde dit natuurlijk met de komst van Jezus en de vernietiging van de Joodse staat, die in diezelfde generatie plaatsvond. Jezus kwam eerder en stelde het nieuwe verbond met Zijn volk in. Maar het volledig voorbijgaan van het oude verbond, met de vernietiging van de tempel, vond binnen veertig jaar daarna plaats. Dat was een overgangsgeneratie, net zoals de Joden die uit Egypte kwamen een overgangsgeneratie hadden voordat ze het beloofde land binnengingen. Ze zwierven veertig jaar door de woestijn. Toen God het oudere verbond sloot, duurde het nog veertig jaar voordat de Joden volledig loskwamen van hun Egyptische manier van denken en het beloofde land binnengingen. Zo duurde het ook veertig jaar nadat God het nieuwe verbond sloot, voordat de Joodse gelovigen volledig bevrijd waren van hun wettische gebondenheid. De vernietiging van de tempel bracht de oude orde ten val.

Deze overgangsperiode, waarin de oude orde voorbijgaat en onder het oordeel komt en de nieuwe orde ervoor in de plaats komt, wordt vele malen in Jesaja besproken. Volgens mij gaat het vierde gedeelte daarover, en dat is hoofdstuk 24 tot en met 27.

Ik moet zeggen dat er mensen zijn die hier anders over denken. Zij zien inderdaad een overgang. Ze zien inderdaad een oordeel. En ze zien inderdaad een nieuwe orde. Maar zij zouden zeggen dat hoofdstuk 24 over het einde van de wereld en de wederkomst van

Christus gaat, en dat hoofdstuk 25 tot en met 27 over het duizendjarig rijk gaan. Dit vertegenwoordigt uiteraard het alternatieve standpunt dat ik noemde. Sommige mensen geloven dat het Messiaanse tijdperk pas aanbreekt wanneer Jezus terugkomt, en zij brengen het in verband met het toekomstige duizendjarig rijk. Dat zijn de mensen die ook dit gedeelte op die manier opvatten.

Maar ik geloof dat het bewijs overtuigend zal zijn. Wanneer we bij deze passage komen, zullen we laten zien welk bewijs er is dat dit inderdaad gaat over het voorbijgaan van de orde van het oude verbond en de instelling van het nieuwe verbond. De Engelse bron bevat hier geen bespreking van het vijfde gedeelte, Jesaja 28 tot en met 33, en gaat rechtstreeks verder met het zesde gedeelte. Dat bestaat uit hoofdstuk 34 en 35. Ook hier lijkt het om die grote overgang te gaan. Hoofdstuk 34 spreekt in zeer beeldende bewoordingen over een oordeel, en hoofdstuk 35 spreekt over het Messiaanse tijdperk. Dezelfde overgang van de oude orde naar de nieuwe orde, die we in hoofdstuk 24 tot en met 27 aantreffen, komt dus opnieuw naar voren als het thema van hoofdstuk 34 en 35. Dat is het zesde gedeelte.

19

Het historische tussenspel met Hizkia

Het zevende gedeelte, waarmee het Boek van het Oordeel ten einde komt, bestaat uit hoofdstuk 36 tot en met 39, waar ik eerder al op heb gezinspeeld. Die vormen een historisch tussenspel. Ze vertellen hoe Jesaja Hizkia aanraadt niet op Egypte of Assyrië te vertrouwen, maar op de Heere, en hoe God het volk verlost. Er is ook een verhaal over de latere ziekte van Hizkia en zijn genezing.

Daarna, in hoofdstuk 39, ontvangt Hizkia bezoekers uit Babel, dat toen nog geen onheilspellende natie was. In de tijd van Jesaja was Babel een heidense natie ver weg. Die natie was nog niet aan haar expansie begonnen. Het Babylonische Rijk onder Nebukadnezar lag nog een eeuw in de toekomst. Babel was in de tijd van Jesaja geen bijzonder bedreigende natie. Maar boodschappers uit Babel kwamen Hizkia

gelukwensen met zijn herstel van zijn ziekte. Bij die gelegenheid liet Hizkia hun veel meer van de schatten van Jeruzalem zien dan hij hun had moeten laten zien. Jesaja kwam bij hem en zei:

Ze zullen terugkomen en dit allemaal meenemen.

JESAJA 39

Dat wil zeggen dat Jesaja de Babylonische verovering van Jeruzalem voorspelde, honderd jaar voordat die plaatsvond. Hij zei feitelijk:

Hizkia, dit zal niet in jouw tijd gebeuren. Het zal gebeuren in de tijd van je nakomelingen.

JESAJA 39

Hizkia zei:

Goed. Ik ben blij dat het niet in mijn tijd zal gebeuren.

JESAJA 39

Dat zijn eigenlijk zijn slotopmerkingen daarover.

20

De driedeling van het Boek van Troost

Daarmee komen we aan het einde van hoofdstuk 39 en van dat historische tussenspel. Dan komt het Boek van de vertroosting. Dat is heel interessant, want het bestaat uit 27 hoofdstukken en valt uiteen in drie gedeelten van elk negen hoofdstukken. Dat blijkt uit de inhoud, maar ook uit een interessante markering aan het einde van de eerste negen hoofdstukken en aan het einde van de tweede reeks van negen hoofdstukken.

Hoofdstuk 40 tot en met 48 vormen de eerste negen hoofdstukken van dit Boek van de vertroosting. Dat gedeelte eindigt met Jesaja 48:22:

Voor de goddelozen is er echter geen vrede, zegt de HEERE.

JESAJA 48:22

Dat is een uitdrukking die in het alledaagse taalgebruik is terechtgekomen. Mensen zeggen dat voortdurend, ook als ze geen christenen zijn, vooral als ze goddeloos zijn en niet veel slaap krijgen.

Dan komt Jesaja 57 aan het einde van de volgende negen hoofdstukken, hoofdstuk 49 tot en met 57. Hoe eindigt het? De laatste regel, in vers 21, luidt:

De goddelozen, zegt mijn God, hebben geen vrede!

JESAJA 57:21

Het is hetzelfde refrein. Deze twee refreinen markeren dit gedeelte op twee plaatsen en verdelen het in drie delen van gelijke lengte.

Het eerste van deze delen behandelt twee vormen van behoud. Een van de hoofdpersonen in de hoofdstukken 40 tot en met 48 is Kores, de Perzische koning die Babel veroverde en de Joden toestemming gaf om terug te gaan en hun tempel en Jeruzalem te herbouwen. Hij was hun bevrijder uit de Babylonische ballingschap. Vooral in Jesaja 44 en 45 noemt God Kores werkelijk bij zijn naam, 150 jaar voordat die man geboren werd. Zijn naam wordt genoemd, en er wordt gezegd dat hij degene is die God zou doen opstaan en gebruiken om Zijn volk uit de Babylonische ballingschap te bevrijden en ervoor te zorgen dat de tempel werd herbouwd en de Joodse gemeenschap werd hersteld.

Kores neemt een zeer belangrijke plaats in hoofdstuk 40 tot en met 48 in. Maar hij is niet de enige bevrijder die daar naar voren komt, want ook de Messias komt erin voor. In zekere zin is Kores een type van de Messias. We hebben dus twee vormen van behoud: het daadwerkelijke, lichamelijke behoud van de Joden uit de Babylonische ballingschap door Kores, en het geestelijke behoud van Gods volk door de Messias. Deze raken in het hele gedeelte enigszins met elkaar verweven.

21

Israël en de Messias als dienaren

De volgende negen hoofdstukken, de hoofdstukken 49 tot en met 57, gaan over twee dienaren. In dit gedeelte vinden we veel verwijzingen naar een figuur die, zoals het in onze Bijbel staat, de dienaar van de Heere wordt genoemd. In het Hebreeuws is het de dienaar van Jahweh. De uitdrukking dienaar van God of dienaar van Jahweh lijkt misschien een algemene aanduiding in de Bijbel voor profeten en andere godvruchtige mensen. Maar in deze hoofdstukken wordt de uitdrukking dienaar van Jahweh op een bijzondere manier gebruikt. Ze spreekt over een bepaald individu dat God doet opstaan om niet alleen Israël, maar ook de heidenen behoud te brengen.

Wat interessant is aan deze dienaar van Jahweh, is dat sommige passages nadrukkelijk zeggen dat Israël, de natie, de dienaar van Jahweh is. Maar op andere plaatsen is de dienaar van Jahweh er om Israël en de heidenen te redden. Waarschijnlijk zijn de verzen uit Jesaja die in het Nieuwe Testament het vaakst worden aangehaald afkomstig uit deze passages over de dienaar, waarin Jezus wordt aangeduid als de dienaar van Jahweh. Dat gebeurt vooral in Jesaja 53, maar ook in Jesaja 42 en op andere plaatsen.

De dienaar van Jahweh is daarom een raadselachtige figuur. Bijbelgeleerden hebben hele boeken geschreven over de vraag wie de dienaar van Jahweh is, en daar bestaan verschillende opvattingen over. Het lijkt erop dat, net zoals Kores de bevrijder is die in het eerste van deze negen hoofdstukken van het Troostboek een type van Christus is, Israël, de dienaar van Jahweh, in dit tweede deel een type is van Christus, de dienaar van Jahweh. Natuurlijk zullen we dat veel nauwkeuriger bekijken wanneer we eraan toekomen. Maar het tweede deel, de hoofdstukken 49 tot en met 57, gaat over twee dienaren van Jahweh: Israël en de Messias. Dan is het laatste deel, de hoofdstukken 58 tot en met 66, bij wijze van spreken een verhaal over twee steden. Het oude Jeruzalem gaat ten onder en het Nieuwe Jeruzalem wordt gevestigd. Ook dit is weer dezelfde overgang van de oude orde naar de nieuwe die we op eerdere plaatsen hebben gezien. Dit gedeelte spreekt daar uitvoerig over, en dat weten we door de vele keren dat de schrijvers van het Nieuwe Testament uit dit gedeelte citeren. Jeruzalem is in dit

gedeelte soms het oude Jeruzalem, dat onder het oordeel ligt, en soms het Nieuwe Jeruzalem, het geestelijke Jeruzalem, dat is opgekomen in het tijdperk van het nieuwe verbond, dat door de Messias in gang is gezet. En zo heb je in dit deel twee steden.

22

Jesaja als microkosmos van de Bijbel

Zo is het boek ingedeeld. Alleen dit weten is al nuttig, maar er is hier een intrigerende overweging. Aan het einde van de aantekeningen over Jesaja, op de derde bladzijde, onderaan de bladzijde, staat: 'Is Jesaja een microkosmos van de hele Bijbel?' De waarnemingen die ik ga noemen zijn werkelijk fascinerend, maar ik weet niet wat ik ermee moet. Het blijft moeilijk om te weten of dit iets belangrijks is.

De Bijbel zoals wij die nu hebben, bevat 66 boeken. Dat komt doordat het Oude Testament 39 boeken telt en het Nieuwe 27. Het is niet altijd zo geweest dat er 27 boeken in het Nieuwe Testament waren, en sommige Bijbels, bijvoorbeeld de katholieke Bijbel, hebben meer dan 39 boeken in het Oude Testament. Maar de protestantse Bijbel, die grotendeels de Joodse Bijbel volgt, heeft 39 boeken in het Oude Testament. Het Nieuwe Testament, zoals dat sinds de vierde eeuw gecanoniseerd is, heeft 27 boeken. Zoals de Bijbel nu is samengesteld, staan er dus 66 boeken in de Bijbel.

Jesaja heeft ook 66 hoofdstukken. Dat lijkt van geen betekenis en louter toeval te zijn, aangezien zelfs de hoofdstukken niet geïnspireerd zijn. De indeling in hoofdstukken en de nummering ervan zijn niet geïnspireerd. Als we hiermee niet verder konden komen dan dat, zou het iets zijn wat we konden afdoen als een onbetekenend toeval: 66 hoofdstukken in Jesaja en 66 boeken in onze huidige Bijbel. Nou en?

Interessant is dat het verder gaat dan dat. De eerste 39 hoofdstukken van Jesaja gaan over het oordeel, zoals de eerste 39 boeken van de Bijbel over de periode vóór het behoud gaan. Dat is het Oude Testament. De laatste 27 hoofdstukken van Jesaja gaan over Messiaans behoud. De 27 boeken van ons Nieuwe Testament gaan ook over dat onderwerp.

Wat ik echt interessant vind, is wat we zien wanneer we het Troostboek, de laatste 27 hoofdstukken van Jesaja, bekijken en een overeenkomst met het Nieuwe Testament overwegen. Jesaja 40, het begin van het Troostboek, begint met een voorspelling over Johannes de Doper. Dat doet het Nieuwe Testament ook, alleen is hij daar daadwerkelijk verschenen. Jesaja 40 wordt in vrijwel alle evangeliën geciteerd en op Johannes de Doper toegepast. Het begin van het Troostboek gaat dus over het begin van het Nieuwe Testament. Het einde van hoofdstuk 66 gaat over de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Zo eindigt ook het Nieuwe Testament, in het boek Openbaring. Dit Troostboek in Jesaja begint en eindigt dus precies zoals het Nieuwe Testament begint en eindigt.

Nog iets heel interessants is dat het Troostboek 27 hoofdstukken telt. Het hoofdstuk precies in het midden, het hoofdstuk met 13 hoofdstukken ervoor en 13 erna, is Jesaja 53, het meest geciteerde hoofdstuk uit Jesaja in het Nieuwe Testament. Het is duidelijk een van de meest aanschouwelijke uitbeeldingen van Christus, Zijn lijden en Zijn verhoging. Dat is natuurlijk ook het middelpunt van de boodschap van het Nieuwe Testament. En het staat precies in het midden van het Troostboek in Jesaja.

Wat moet je ervan denken? Ik weet het niet. Ik wil er bijna helemaal niets van maken. Het patroon hangt er namelijk sterk van af dat de hoofdstukken op de juiste manier zijn ingedeeld, hoewel die indeling niet onder inspiratie tot stand kwam. Ook moet het Nieuwe Testament precies het juiste aantal boeken bevatten, terwijl ook daarover niet onder inspiratie is beslist. Het was een selectie die zich door de eeuwen heen ontwikkelde, en uiteindelijk stonden er 27 boeken in. Zelfs de ordening waarbij Openbaring aan het einde is geplaatst, terwijl het chronologisch gezien daar niet hoefde te staan, lijkt niet iets wat mensen zo keurig hadden kunnen uitwerken.

Het lijkt er bijna op dat daarin een goddelijk patroon zit. Maar het is moeilijk te beargumenteren dat dit zo is, aangezien zoveel van de factoren min of meer willekeurig zijn, of zaken zijn waarover mensen gedurende een bepaalde periode beslissingen hebben genomen. Toch is dit hoe het is. Sommige mensen denken dat Jesaja een microkosmos van de hele Bijbel is.

23

De strijd over Jesaja's auteurschap

Voordat we op het boek ingaan, moet ik het hebben over het auteurschap ervan. Misschien zeg je: 'Waarom gaan we niet gewoon op het boek in?' Dat zou ik dolgraag doen. En dat zullen we ook doen. Maar het is heel belangrijk dat we de kwestie van het auteurschap behandelen, want al anderhalve eeuw wordt beweerd dat Jesaja het Troostboek niet heeft geschreven. De Joden geloofden dat hij het wel had geschreven. Jezus geloofde dat. De apostelen geloofden dat. Christenen hebben dat achttien eeuwen lang geloofd, en velen van ons geloven dat nog steeds. Dus misschien zeg je: 'Als Jezus en de apostelen en de Joden en christenen door de hele geschiedenis heen allemaal geloofden dat Jesaja het geheel heeft geschreven, waarom zouden we dan zelfs maar aandacht schenken aan de theorie dat hij het niet heeft geschreven?' Omdat bijna alle moderne geleerden denken dat hij het niet heeft geschreven. Dat betekent natuurlijk dat de moderne geleerden het mis hebben. Eerlijk gezegd kan het mij niet schelen hoeveel geleerden zich bij een bepaalde stelling tegenover Jezus opstellen. Ik kies de kant van Jezus.

Maar het punt is dat zij hun redenen hebben. Of wij hun redenen nu overtuigend, zwak of irrelevant vinden, we zullen ze tegenkomen als we in onze Bijbelstudie ook maar iets verder gaan dan alleen de Bijbel lezen voor onze persoonlijke geloofsbeleving. Als je ooit een commentaar leest of ergens een wetenschappelijke bespreking van Jesaja hoort, zal er meestal van worden uitgegaan dat Jesaja die hoofdstukken niet heeft geschreven. Tenzij het natuurlijk om een zeer strikt fundamentalistische schrijver of prediker gaat.

Misschien zeg je: 'Maakt het werkelijk iets uit of Jesaja ze heeft geschreven of niet?' Ik denk van wel. Er wordt beweerd dat die hoofdstukken niet door Jesaja zijn geschreven omdat ze te nauwkeurig zijn en te veel concrete voorspellingen bevatten. De veronderstelling is dat bovennatuurlijke inspiratie niet bestaat. Dat is de opvatting van liberale geleerden die bovennatuurlijke dingen niet aanvaarden. Zij aanvaarden niet dat Jesaja dit heeft kunnen voorspellen. Daarom zeggen ze dat Jesaja die

hoofdstukken niet kan hebben geschreven. Cyrus wordt tenslotte bij naam genoemd. Hij werd pas honderdvijftig jaar na Jesaja geboren. Jesaja kan dat niet hebben geschreven, zeggen ze. Ze voeren ook andere redenen aan.

Maar het punt is dit: als Jesaja het niet heeft geschreven, als hun redenen goed zijn, betekent dat dat er helemaal niets bovennatuurlijks aan deze voorspellingen is. Het is achteraf door iemand geschreven en was helemaal niet geïnspireerd. Dat betekent dat een deel van het belangrijkste materiaal in het hele Oude Testament niet geïnspireerd was en geschreven is door een anonieme auteur van wie we niet eens weten of hij een profeet was.

Ik weet dat Jesaja het allemaal heeft geschreven, omdat ik het met Jezus eens ben. Toch zijn veel geleerden het daar niet mee eens. Misschien interesseert de controverse je niet. Misschien zeg je: 'Ik ga de rest van mijn leven de Bijbel gewoon lezen voor mijn persoonlijke geloofsbeleving. Wat kan mij het schelen wat de geleerden denken?' Het zij zo. Dat is prima. Maar het kan mij wel schelen, omdat ik mijn standpunt graag wil kunnen beargumenteren. Ik wil er graag over kunnen debatteren. Tenzij je een zeer afgeschermd leven leidt, zul je christenen tegenkomen die denken dat Jesaja die hoofdstukken niet heeft geschreven en die daarom een deel van het belangrijkste materiaal in het Oude Testament minder gezag toekennen.

Er zijn uitstekende redenen om hierover te geloven wat Jezus geloofde, afgezien van het feit dat Jezus het geloofde. Er is bewijsmateriaal, enzovoort. Dat is wat we zullen bekijken voordat we op het boek Jesaja zelf ingaan.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Jesaja 6:1
- Jesaja 1:1
- Hebréeën 11:35
- 2 Kronieken 26:22
- 2 Kronieken 32:32
- Jesaja 31:1

- Jesaja 30:1
- Jesaja 40:1
- Jesaja 13:1
- Jesaja 48:22
- Jesaja 57:21

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.